

"סיירת חרוב" - ראשית דבר

מאת חזי שלום (אל"מ מיל.)

צעדים ראשונים

רס"ו יחיאל אמסאלם ז"ל

"אמסאלם" (כפי שנהוג היה לכנותו) היה למעשה "ראב הרוחני" של סיירת חרוב. הוא אשר הגה, יזם ויישם את הקמת הסיירת. הוא אשר התווה את ראשית דרכה, הגדיר את משמותיה והפעיל אותה מבצעית כמחלקת מודיעין חטיבתת שהפכה לסיירת פיקודית.

יחיאל אמסאלם נולד ב-1939 בחיפה. סיים בהצטיינות את לימודיו בפנימייה הצבאית שליד בית ספר הריאלי והתגייס לגולני. זמן מה לאחר מכן "הועבר" לסיירת מטכ"ל ע"י אברהם ארנן שהיה מקימה ומפקדה הראשון של היחידה. בסיירת מטכ"ל שרת אמסאלם כלוחם וקצין. הוא יצא ללימודים באוניברסיטה העברית בירושלים ומשם הגיע לתפקידו כקמ"ן חטיבה 35. במסגרת פעילותו זו הקים את מחלקת המודיעין של חטיבה 35 במתכנת חדשה ובכך סלל את הדרך להקמת סיירת חרוב. יחיאל התאפיין ביצירתיות, יזמה, ישר, אמינות, והיותו "בן אדם". קונו מוטו עיקריים שהניעו היו "המעז מנצח" ו-"בתחבולת תעשה לך מלחמה".

רס"ן יחיאל אמסאלם ז"ל נפל במלחמת ששת הימים (יוני 1967), בקרב על עזה, בהיותו מפקד פלוגת הרב"טים של גדוד 202.

יהי זכרו ברוך !!

<http://www.izkor.gov.il/HalaIview.aspx?id=46174>

סיירת חרוב נוסדה בתחילת שנת 1966. הקמת היחידה נעשתה במסגרת חטיבת הצנחנים 35, ואת הבסיס להקמתה היוותה מחלקת המודיעין החטיבתית ששנתה פנים, סוג והיקף פעילות עם הצבתו של רס"ן (אז סרן) אמסאלם יחיאל ז"ל לתפקיד קמ"ן חטיבתי. מודיעין השדה, לו הייתה זקוקה החטיבה מאוד, לקה בחסר באותה תקופה והמסגרת החדשה הוקמה לשם מתן מענה לבעיות מודיעין אלו. המחלקה עברה הכשחת בתחום צילומי האוויר, שדאות, ניווט (בעיקר לילה), צילום קרקעי, ערבית מחברת וכו'. המחלקה השתתפה באורח פעיל במבצעי החטיבה באותה תקופה. בין היתר פיצוץ תחנת דלק בקלקיליה, פעולת "ליל הבאות" בקלקיליה, חדירת לצורכי מודיעין בירדן ולבנון, פעולת סמוע ועוד.

רביו חדיחת מחבלים בגזרת פיקוד מרכז, חוביל להחלטה על הקמת סיירת פיקודית שתיתן מענה מבצעי לפעילות העונית שבאה מגבול ירדן. יחידה חדשה נוסדה בצפון וסיירת שקד בדרום. כאמור, התשתית להקמת יחידה זו הייתה מחלקת המודיעין של חטיבה 35. בראשית הדרך נקלטו בסיירת חרוב כ-25 לוחמים, בעיקרם וותיקי הגדודים 890 ו-202 ושלושה קצינים שהגיעו גם הם מגזר חרוב. למפקדה הראשון של היחידה מונה סגן שוחת אלה שהגיע לחטיבה 35 מסיירת מטכ"ל והיה אותה עת סגן קמ"ן החטיבה. בטסקי, הגיע לסיירת חרוב גם חיילים תומכי לחימה. ביניהם קשרים, נהגים, אנשי חימוש, אפסנאות וכו'.

הסיירת החלה להתגבש, להתפתח ולפעול מבצעית בגזרת שהוגדרה לה. החלו גם צעדים ראשונים של שימוש באמצעים מיוחדים (בעיקר לראית לילה) שהיו אז "צוד סודי" ואשר בחלקם הייתה חרוב ראשונה לעשיית שימוש מבצעי. "חותמת סופית" להקמת ופעילות היחידה ניתנה ע"י הרמטכ"ל (רא"ל יצחק רבין ז"ל) באפריל 1966 בעת ביקורו ביחידה בבסיסה שבתל-נוף. נלוו אליו אלוף פיקוד המרכז עוזי נרקיס ז"ל ומפקד חטיבת הצנחנים "רפול" (לימים הרמטכ"ל, רא"ל רפאל איתן ז"ל). הדבר בא לידי ביטוי מיד בקליטת לוחמים ליחידה בבקו"מ. המגויסים החדשים לסיירת ביצעו את הטרונות בגזרתי הצנחנים ובהמשך משלחו לוחמים מהסיירת לקורס מכ"ים ב-890 ו-202 שבסיומו הם פעלו כמפקדים בסיירת. בהמשך פותחו בסיירת מסלולי הכשרה ייעודיים אשר כללו שיתוף לוחמים ומפקדים בהכשחת מקצועית בתחומי סיור (במשותף עם השדיון), חבלה, נשק מסייע, קורס ניהוג (שהו חלק בלתי נפרד ממסלול הכשרת לוחם והשתלמויות מכוונות רכב ועוד).

שמו		צבא הגנה לישראל	
מפקד	מרכיב	מפקד	מרכיב
כא 50 (2)	305	מרכיב	מרכיב
ז' אב	חש"ו	מרכיב	מרכיב
29 יולי	66	מרכיב	מרכיב
כתב מנוי			
471407 / P	שם	שם	שם
מס' אישי	דרגה	שם משפחה	שם פרטי
מפקד "חרוב"			
1. הנוף מתמנה לתפקיד		ביחידה חטיבה 35	
2. המנוי נכנס לתוקפו ביום 3 אפר' 66			
3. בטל בזה מנוי לתפקיד		קצין עוזר	
ביחידה חטיבה 35		בתוקף מיום 3 אפר' 66	
שארל אפק			
שם		דרגה	
קצין		שנת פקודי	
תפקיד		תפקיד	
618/1			

משימות וייעוד עיקריים

משימתה העיקרית של הסיירת הייתה מניעת חדירות מחבלים בגזרת פיקוד מרכז. לבד מפעילותה לסיסל פח"ע, יצרה הסיירת נוכחות לשם הרתעה והונאה בגזרת בעייתיות נוכח הלגיון הירדני. לבד מארגוני מחבלים פעלו אותה עת לאורך הגבול עם ישראל גם גורמי המודיעין הצבאי הירדני. בפעילותה סיכלה חזב לא אחת גם ניסיונות חדירה של גורמים אלה.

גם במודיעין שדה עסקה הסיירת. בכל הגזרות בהן פעלה היחידה בצעו אנשיה משימות איסוף על תנועות ופעולות הצבא הירדני לאורך הגבול הבינלאומי. המוצבים והעמדות שלאורכו היוו יעדי איסוף עיקריים. במספר נקודות בגזרות בהן פעלה חזב לא סומן כלל הגבול הבינלאומי (לדוגמא: הכפר קאטנה שליד מעלה החמישה). באזורים אחרים קיימים היו באותה עת שטחים מפורזים (מתוקף הסכמי שביבת הנשק משנת 1948. לדוגמא: מובלעת לטרון). לא אחת נוצלו "חללים" אלה ע"י הסיירת כיתרון נקטי ובכך התאפשרו לוחמי היחידה פעולות איסוף מטווחים קצרים ביותר. הן על יעדי מחבלים והן על יעדים צבאיים.

ביצוע משימותיה ע"י יישום דרכי פעולה שונות – כפעילות מתמשכת, ללא הפוגה, משך כל שעות היממה בכל ימות השנה – נטלה סיירת חזב חלק משמעותי ביותר במניעת חדירות מחבלים אל עמק הארץ והגנה על היישובים שלאורך קו הגבול. למרות היותה כוח זעיר הישגי הסיירת בפעילות מניעה יצא לתושבי הספר "גבול שקט".

אזורי פעילות

כאמור הסיירת פעלה לאורך גבול ירדן בגזרת פיקוד המרכז. אזורי הפעילות העיקריים של הסיירת היו עמק האלה וצפון לכיש, חבל עזלם, אזור ראש העין, הגבול הבינלאומי שבדרום, מרכז וצפון השרון, הרי יהודה, צפון ודחם ירושלים, מובלעת השטח המפורז בעמק איילון (לטרון) ועוד. אתרים, יישובים, חבלי ארץ וערכי טבע ישראלים וביניהם חגלית, אבעזר, נתיב הל"ה, נחל שלה, נחל שורק, ציר קולה-תתס, אייל, מגל, ניר אליהו, נס הרים, מבוא בית"ר, צור הדסה, רמת רחל, בית שמש, מעלה החמישה, קריית ענבים, הר הרוח, תנת הדלק בשער הגיא שהייתה בסיס הציאה לסיורי גבול רסבים ונקודות תדרוך ממש לפני חדירות לתוך מובלעת לטרון של צוותי המארבים, צור נתן, ועוד.....

כל אלה ואחרים – נוכח יישובים, מוצבי הלגיון הירדני ואתרים שונים ברח. ביניהם קלקליה, טול-כרם, הכפרים פלמה, כפר ג'מאל, אירתח, חאבלה, קאטנה, עמוס, ביד, יאלו, בית טובה, קיבה, העיר בית לחם, הכפר בית-צפאפה החצוי (אז) בין ישראל לממלכה הירדנית, בית גאלה, בתיר, האנטנה על בנין "רד-רמאללה", גבעת הרדאר, משטרת חוסאן, נבי סמואל, מוצב הלגיון בדיר-איב, הגזרה הדרומית-דרום מזרחית של וואדי ערה ועוד.

דרכי פעולה ואמצעים מיוחדים

בתחילת דרכה כללה היחידה כ-30 לוחמים, מפקדים ותומכי לחימה. סח זעיר ביחס לאורך הגבול והגזרות בהן פעל. עובדה שחייבה פעילות במגוון דרכי פעולה. בין היתר מארבים, תצפיות בהסתר ובגלוי – יום ולילה, סוירים רגליים ורסבים לאורך הגבול ולעיתים מעבר לו, סיורי אזור, פעילות בביגוד אזרחי ושימוש ברכב שנינו מזהה כצבאי, הפעלת צלפים, הקמה ושימוש במתקני דמה, חילופי גזרות פעילות ללא התרעה מוקדמת, שניוני משימות יזומים תוך כדי ביצוע וכו'.

ככלל בוצעה פעילות היחידה במסגרת צוותים שחולקו לחוליות בנות 2, 3 ו-4 לוחמים ומפקד. סד"כ זעיר לעומת המשימה – אך חח העשייה, המשמעת העצמית, הדוגמא האישית, יחסי הרעות, אחריות הפרט, הערבות ההדדית, הנכונות הבלתי מוגבלת יצח אווירה משימתית בלתי מתפשרת ביחידה. העדר נוקשות פיקודית מחד – ומאידך הליכת מפקדים כ"מובילים בראש הסח" הביאו לידי ביטוי את מרב היסל והכישורים של לוחמי הסיירת. כך הונע ופעל כוח זעיר זה בביצוע משימות כבדות שהוטלו עליו ע"י הפיקוד (באמצעות קצין האג"מ הפיקודי סא"ל אריק רגב ז"ל אשר היחידה הייתה מעין "בן טיפוחים" שלו) או ישירות ע"י חטיבה 35.

חוליות הלוחמים היו יוצאות למשימות השטח מבסיס היחידה בתל-נוף. לעיתים, בעיקר בעת ביצוע משימה מתמשכת שחייבה פעילות של סד"כ בהיקף רחב יותר, התמקם צוות שכלל מספר חוליות בבסיסים זמניים שהוקמו ע"י היחידה בשטח גזרות הפעילות או באתרים כגון בסיס הצנחנים בבית ליד, משטרת איל, קיבוץ ניר אליהו, הר הרוח שליד מעלה החמישה ועוד.

במסגרת משימות מבצעיות רחבות היקף פעלה הסיירת לא אחת בשיתוף פעולה עם גזרתי חטיבה 35, גולני, כוחות מילואים לסוגיהם ובממשקים שבין שני הפיקודים (המרכז והדרום) עם סיירת שקד.

לבד מהמתחזות מבצעיות שונות ויכולות שהוקנו ללוחמי היחידה, נדרשו ליישום המשימות המבצעיות גם אמצעים מיוחדים. מה גם שהיחידה, כאמור, הייתה קטנה מאוד בהיקפה ופעלה במגוון תנאים שטח, ביצעה פעילות יום-לילה, עברה במהירות גבוהה יחסית מפעילות מסוג מסוים בגזרה אחת – לפעילות מסוג שונה בגזרה אחרת וכיו"ב. לפיכך התמחתה הסיירת בהפעלת אמצעים שנחשבו, אותה עת, כמתקדמים מאוד. ביניהם:

"דג" - (מאוחר יותר "דגן") אמצעי שהותקן על הקרקע וכלל זרקור בקוטר 45 ס"מ נושא מסנן א"א, משקפת א"א (חרצית) ומקלע (מקל"פ - בראונינג 0.3) על חצובה. בשלב מאוחר יותר אוחדו הרכיבים. המערכת שופרה ופותחה ע"י עובד התעשייה האווירית פנחס (פיני) דגן וצוותו. חזב הייתה שותפה מלאה בניסויים לקידום המערכת והשימוש המבצעי בה. מקלעי הבראונינג הוחלפו במא"ג והמערכת הותקנה על גבי ג'יפ סויר כמעין צריח פתוח ("מרבל"), שאפשר ישיבת המפעיל ויתר נוחות בהפעלה. בשלב מאוחר יותר ובגרסתה המתקדמת הותקנה המערכת על נ"נ (קומנדקאר);

"שפנפן" - משקפות א"א לראיית לילה – לשימוש בתנועה רכובה או רגלית בשעות חשיכה;

"זמזמים" - מערכת שכללה תיל ממעיד אשר נגיעה בו הפעילה אתראה לחולית מארב;

"אבאל" - מערכת אתראה סיסמית שכללה גלאים שנפרשו והוטמנו בקרקע ע"י חולית המארב. דריכה עליהם או בסביבתם התריעה לחוליה האורבת;

"שרביט" - מערכת שיועדה לחסימת קו באורך של כ-300 מטר. ביצדה האחד הוצב משגר קרן א"א – וממולו הוצב מקלט. תחת המשדר הוצב זוג מקלעים (מקל"פ - בראונינג 0.3). עם חציית הקרן פעלו המקלעים אוטומטית. אמצעי שהוצא משירות משנמצא מסוכן גם למפעיליו ומשום הסרבול בהצבתו.

"משורר" (SLS) - מגבר אור כוכבים- אמצעי לראיית לילה.

אמצעי תצפית - משקפות 20 X 120 לתצפית אחסת טוח. במהלך הפעלת המשקפות ועל בסיס ניסיון נצבר למדו לוחמי הסיירת להפעיל משקפת אלה ולהפיק מהן תועלת איסופית גם בשעות חשיכה במשולב עם האמצעים הנוספים.

רכב - שישה ג'יפי סויר ושני נ"ים.

לוחמי הסיירת ומפקדיה היו שותפים לפיתוח אמצעים מיוחדים כבר בשלב הגדרת הדרישות המבצעיות. מהזתם "הלקוח", אופי משימות הסיירת ומשום מיקום בסיס האם של היחידה, פעלו אנשי חרב במשותף עם הוגי הרעיונות, מהנדסי התעשיות הביטחוניות, אנשי מו"פ, גרמי משרד הביטחון, היו שותפים לפיתוח, לקבלת החלטות, לניסויי השטח והיישום. הפעלתם המבצעית הראשונה של חלק מהאמצעים המיוחדים באותה עת בוצעה ע"י סיירת חרוב.

אימונים

בהתאמה למשימותיה ואופי פעילות הסיירת – כללו אימוני היחידה בעיקר שדאות לילה, הפעלת האמצעים המיוחדים, לחימה בשטח בנוי, ניווטי יום ולילה רגליים ורסבים במרכז, בדרך ובצפון הארץ, נהיגה מבצעית, חבלה ועוד. במשלב עם סיירת שקד והסייחת החטיבתות האחרות השתתפה סיירת חרוב גם בתרגילי אש ואימונים דו צדדיים שבמסגרתם פעלה היחידה כ"סח-תוקף" זעיר – נוכח כוחות שריון וחרמ"ש

מספר הצניחות אותן ביצעו לוחמי היחידה עלה לאין שיעור ביחס ללוחמי חטיבה 35. הן לשם תרגול צניחה (כפי שכוננו אז "צניחות כוף") ומספרן של אלה היה רב יחסית גם משום מיקומה הגיאוגרפי של היחידה) והן כמרכיב טקטי בתחילת תרגיל, נוטים רגליים ורכובים, תרגולי פשיטת על אתרים שונים ועוד.

הרי יהודה – פעילות מבצעית ואימון באזור דרום – דרום מערב ירושלים
 מימין: פיני בניאס, חנוך סער, אלכס שמגר (מאחור), חזי שלום ומתי פז

סמל היחידה

סמל היחידה עוצב ע"י עזי ז"ל, בן קיבוץ מעמק הירדן, ששרת כמש"ק במחלקת המודיעין של חטיבה 35 ונפל בעת מלוי תפקודו. ציור ראשון של הסמל על דלת וקור מגורי הסיירת בתל-נוף בוצע ע"י לוחם היחידה משה שדה (שטיינפלד). המוטבים העיקריים בסמל מדגישים את ייעוד הסיירת ושיזוכה:

- ❖ האריות - מצביעים על שיוך היחידה לפיקוד המרכז;
- ❖ הג'יפ - מסמל את משימות ואופי פעילות היחידה;
- ❖ הכנפיים - מסמלות את השיוך למערך המוצנח;
- ❖ החבצלת - הינה סמל המודיעין;

עם גיבוש הרעיון וציר הסמל הוא הוצג ע"י לוחם היחידה יעקב חזנוצווייג (לימים חזן) בפני אביו הצורך החיפאי חיים רוזנצווייג ז"ל, שהתנדב מיד להכין תבנית ואבטיפוס ללא כל עלות. באותה עת, שנת 1966, הייתה זו תחמה שאין לבטלה אשר היוותה ציון דרך בהתהוות היחידה. לאחר קבלת האישורים הנדרשים לנשיאת הסמל היחידתי אורגן ע"י אחד מקציני הסיירת (נדב-בר-אמוץ, אז בן קיבוץ חצר) זום עבודה לחיילי היחידה במסיק זיתים. בהסעות זום עבודה זה מומן ייצור סמל סיירת חחב. הסמל יוצר כפי שעוצב ובהתאם לאבטיפוס שייצר הצורך רוזנצווייג מחיפה.

המעבר לרמלה

בתחילת 1967 עברה הסיירת מבסיסה בתל נוף - למחנה פיקוד המרכז ששכן באותה עת ברמלה. במאי 1967 העברתי את הפיקוד על הסיירת לרס"ן אריה צידון (צימל, לימים מח"ט 35 ומפקד אוגדה. פרש מצה"ל בדרגת תא"ל) וזיה תם ונשלם חלקי.

"משפחת חרוב"

מקרב לחמי היחידה אבדו לנו, "חזר המייסדים", במלחמת ישראל שניים: בצלאל יעיר ז"ל שנפל במהלך פעילות מבצעית בשומרון ב- 1967 ומרדכי (מוטי) סדן ז"ל שנפל ברמת הגולן במלחמת יום-כיפור 1973. לצערנו חברים נוספים מקרב המייסדים הלם לעולמם בטרם עת. ביניהם רוני פייגנבאום ז"ל, חיים נסלרוט ז"ל, יעקב פלדרמן ז"ל ואבישי הראל (ערפלי) ז"ל. יהי זכרם ברוך!!

עבר רבים מלוחמי הסיירת הייתה היחידה משפחה שנייה. זו גם הייתה האווירה ששררה ביחידה. העשייה הדינמית המשותפת, עומסי הפעילות המתמשכת בצוותים זעירים, האחריות ההדדית, הדאגה לזולת וקשרי הגומלין המיוחדים בין מפקדים לפקודים יצרו גיבוש איתן בין אנשי היחידה. הן במהלך הפעילות המבצעית, באימונים ולאחריהם.

"משפחת סיירת חרוב" באירוע נישואי מפקד היחידה חזי שלום (במרכז התמונה עם רעייתו פרידה)

עודת לכל אלה הנם קשרי רעות שנוצרו בסיירת חרוב ומתקיימים עד היום. מאז הקמת היחידה ועד כתיבת שורת אלה חלפו כ- 47 שנה והקשר נשמר. הדלקת נר של חוכה עם משפחתו של בצלאל יעיר ז"ל הפכה למסורת. מפגשי רעים ופעילויות משותפות בארץ ובעולם הינם חלק מאותה "פעילות משפחתית" שנוסדה ע"י גרעין מייסדי היחידה.

לסיום, מסורה אהדתי למשפחות השכולות שאבדו את הקר מכל במשימותיה של סיירת חרוב משך כל שנת פעילותה. שותף הנני לכאב, מוקיר חוכר היטב את אלה שחרפו נפשם לשמירה על ערכי חיחת ומולדת. זכות עמדה לנו, כל מפקדי סיירת חרוב, לפקד על לוחמים ומפקדים אלה. מכאן גם שלוחות ברכותי לכל רעי בסיירת חרוב ולאלה שבאו אחרינו והמשיכו את דרכנו.

* * *

כתב: חזי שלום, מקים היחידה ומפקדה ה-I, עד מרס 1967 || סייע בעריכה: י.ש